Перспективи розроблення та поширення електронних навчальних видань Видавництвом Львівської політехніки

Роман Голощук
Кафедра СКІД
Національний університет "Львівська політехніка"
Львів, Україна
Roman.O.Holoshchuk@lpnu.ua

Abstract. Variants of technological solutions for the development and commercial distribution of electronic publications by the Lviv Polytechnic Publishing House was analyzed.

Ключові слова: видавнича справа, видавництво, розповсюдження, електронне видання, електронна книга, видавництво Львівської політехніки.

Видавництво Національного університету "Львівська політехніка" (далі – ВЛП) є сучасним видавничо-поліграфічним комплексом, який виконує широкий спектр редакційно-видавничих, додрукарських та поліграфічних робіт [2].

На початку XXI століття ВЛП започаткувало видання електронних видань. Спочатку це були CD та DVD диски з мультимедійним наповненням, які були частиною друкованого видання [1], пізніше з'явились самостійні повноцінні електронні видання.

Основна частина

За 2019 рік у ВЛП виготовлено поліграфічним способом **107** книжкових друкованих видань та **19** повноцінних електронних видань (з них **2** видання у вигляді інтернет-публікації (мережевого ресурсу)). Частка виготовлення електронних видань (далі – ЕВ) постійно зростає, що зумовлено нижчою вартістю тиражування та зручністю користування такими виданнями.

Зростання попиту на виготовлення електронних видань зумовило необхідність розроблення нормативного документа – **Положення про електронні навчальні видання**. Це Положення призначене для організації розроблення та використання в навчальному процесі електронних методичних засобів навчання, а саме підручників, посібників, конспектів лекцій, методичних вказівок та інструкцій до лабораторних, практичних робіт тощо, поданих в електронній формі. Воно також регулює процес тиражування та розповсюдження електронних видань Видавництвом Львівської політехніки.

Технологічні рішення комерційного поширення електронних видань

Розглянемо варіанти технологічних рішень й засобів комерційного поширення та продажу електронних видань.

1. Продаж повноцінних електронних видань на оптичних носіях інформації через мережу книгарень Видавництва, а також інші торгові мережі.

2. Продаж та розповсюдження електронних видань через офіційний сайт або Інтернет-магазин Видавництва, GoogleBooks, та через інші релевантні ресурси. ЕВ розповсюджуються в таких форматах: TXT, RTF, FB2, ePUB, PDF. Доцільно забезпечити функцію попереднього перегляду, яка допоможе детальніше ознайомитися з книжкою.

Для захисту від несанкціонованого доступу і копіювання можна використати кілька методів:

А. Захист електронного видання паролем (в додатку Acrobat можна обмежити редагування, копіювання вмісту і друк. Але потрібно враховувати наступне – сам файл можна копіювати, і якщо викласти електронне видання захищене таким чином і пароль в інтернет, то його легко зможе відкрити кожен бажаючий.

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

Б. Прив'язка до унікального матеріального носія покупця. В якості унікального матеріального носія можна використовувати комп'ютер або мобільний пристрій покупця, наприклад, операційна система і процесор мають власні серійні номери, які не можна підробити. Це дасть змогу контролювати кількість копій захищеного документа. *Недолік* – вартість ПЗ (серверної компоненти) та складність адміністрування.

В. Доступ за цифровим ключем. Метод ґрунтується на потребі надання покупцю фізичного ключа (флеш-носія або SD карти) для відкриття видання. Тобто файл можна копіювати, але копію не можна відкрити без певного матеріального носія. Це вирішує проблему несанкціонованого розповсюдження, але з обмеженнями. Недолік - вартість матеріального носія та логістика його передачі покупцю.

Г. Управління правами доступу до електронного видання через інтернет. Управління правами доступу через інтернет забезпечує (Digital Rights Management – DRM). При створенні пароля задаються параметри доступу: на скількох пристроях можна відкрити документ, скільки часу доступ буде діяти, чи можливо оперативно відкликати доступ. При активації пароля починають діяти всі задані обмеження. *Недолік* – вартість ПЗ (серверної компоненти) та складність адміністрування.

3. Розповсюдження файлів у вільному доступі наприклад через 1 рік після опублікування (ембарго). Ресурсом для розповсюдження може бути Електронний архів ВЛП.
4. Створення онлайн платформи, де будуть розміщені електронні книги без можливості їх завантаження та копіювання. Ресурс може бути створений з допомогою CMS Drupal з використанням комерційного програмного модуля https://artistscope.com/. Усі клієнти будуть мати можливість працювати з електронною книгою в онлайн режимі. Модуль завантажує pdf файл, шифрує його і надає інтерфейс для віддаленого перегляду цього файлу.

Висновки

Електронна книга в сучасній інтерпретації - це файл або мережевий ресурс в певному електронному (цифровому) вигляді, що записаний на фізичний носій інформації або розміщений в інтернеті зі всіма вихідними даними. Таке видання містить всі необхідні вихідні бібліографічні метадані (назву, автора, тип, ISBN і т.д), що дають можливість ідентифікувати електронне видання та дозволяють трактувати електронну книгу як повноцінне видання.

Найпрактичнішими технологічними рішеннями комерційного поширення електронних видань є варіанти 1 та 2 з методом А) та Б). Однак для реалізації методу 2 потрібно проаналізувати діяльність схожих он-лайн магазинів, які здійснюють продаж електронного контенту (наприклад, "Клубу Сімейного Дозвілля") і адаптувати механізми замовлення, оплати, завантаження та обліку для потреб ВЛП.

Необхідно також вирішити проблему захисту авторських прав електронних видань.

Література

[1] Bobalo, Y., Stakhiv, P., Mandziy, B., Shakhovska, N., Holoschuk, R.: The concept of electronic textbook "Fundamentals of theory of electronic circuits". Przegląd Elektrotechniczny 03a (2012), 16–18. Poland (2012).

[2] Голощук Р. Видавничо-інформаційна діяльність Видавництва Львівської політехніки в умовах розвитку інформаційного суспільства / Р. Голощук // Інформація, комунікація, суспільство: Матеріали 3-ї Міжнародної наукової конференції ICS-2014. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. - С. 308-309

[3] Марковець О.В., Пащак М.М., Андрухів А.І. Консолідований інформаційний ресурс для організації комунікацій та оповіщення користувачів бібліотеки // Інноваційні комп'ютерні технології у вищій школі : матеріали 9-ої Науково-практичної конференції, 21–23 листопада 2017 р., Львів - Львів : Дослідно-видавничий центр Наукового товариства ім. Шевченка. – С. 151 – 156

[4] Голощук Р., Марковець О., Інформаційне забезпечення обліку бібліотечного фонду районної бібліотеки, Вісник Книжкової палати. – 2018. - №6. – С. 35-42.

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua